

I sikre hænder

Tidlig opsporing og forebyggelse hos ældre

Målet med Tidlig opsporing og forebyggelse hos ældre er at reagere på ændringer i habitualtilstanden hos borgeren og dermed forebygge forværring og indlæggelse



I sikre hænder

www.isikrehænder.dk
www.patientsikkerhed.dk

Februar 2019

Udgivet af
Dansk Selskab for Patientsikkerhed
c/o Frederiksberg Hospital
Vej 8, indgang 1, 1. sal
Nordre Fasanvej 57
2000 Frederiksberg

Layout: Herrmann & Fischer

I sikre hænder

Indhold

Indledning	4
Arbejdsgang for Tidlig opsporing	5
Trin 1: Løbende observation af borgeren ved brug af Ændringskemaet eller Hjulet.....	7
Trin 2: Vurdering og observation: Triage og triagemøde.....	10
Trin 3: Kvalificering af hverdagsobservationer ved anvendelse af relevante redskaber og handlingsplaner	15
Hvordan ved vi, at en forandring er en forbedring?.....	17
Anbefalinger med henblik på Tidlig opsporing	20

Indledning

I 2013 udarbejdede Sundhedsstyrelsen anbefalinger omkring tidlig opsporing af sygdomstegn hos ældre medicinske patienter (1). Tankegangen bag 'Tidlig opsporing'¹ er at muliggøre tidligere intervention og eventuelt behandling for at forebygge yderligere svækkelse af helbredstilstanden eller tab af funktionsevne. En Tidlig opsporing og indsats kan potentielt være med til at fremme borgerens livskvalitet og i situationer forebygge behandlings- eller indlæggelseskrævende sygdom. I sidste ende kan Tidlig opsporing bidrage til at forebygge hospitalsindlæggelser.

I 2017 har Sundhedsstyrelsen, i samarbejde med en referencegruppe bestående af en række faglige aktører og kommuner, erstattet anbefalingerne fra 2013 med en ny rapport: "Tidlig opsporing af forringet helbredstilstand og nedsat funktionsevne hos ældre mennesker. Anbefalinger til arbejdsgange og anvendelse af redskaber" (2). Denne rapport fokuserer særligt på arbejdsgange og kompetencer. Rapporten er udarbejdet med henblik på, at kommunerne implementerer anbefalingerne i 2018.

Dansk Selskab for Patientsikkerhed har samarbejdet med Sønderborg og Frederiksberg kommuner

for at afprøve Sundhedsstyrelsens anbefalinger i praksis. I dette katalog præsenteres erfaringer fra de to kommuner omkring både arbejdsgange og nogle af de værktøjer, der anvendes til Tidlig opsporing. Udover erfaringer beskrives kommunernes forslag til lokale tilpasninger af anbefalingerne samt håndtering af de udfordringer, som de to kommuner har oplevet.

Målgruppen for dette katalog er de kommunale ledere indenfor sundheds- og ældreområdet. Da begge kommuner har afprøvet anbefalingerne i regi af hjemmeplejen og hjemmesygeplejen, vil dette katalog i praksis især være relevant for kommunale ledere, der arbejder indenfor disse områder.

Kataloget skal ses som inspiration, der kan danne afsæt for implementering af Sundhedsstyrelsens anbefalinger i egen kommune. Når flere kommuner får erfaringer med Sundhedsstyrelsens anbefalinger, vil kommunerne i fællesskab bidrage til en bedre forståelse af optimale metoder til Tidlig opsporing og forebyggelse af forringet helbredstilstand og nedsat funktionsevne hos ældre. Med udgangspunkt i de beskrevne erfaringer afsluttes kataloget med de vigtigste anbefalinger for implementering af Tidlig opsporing.

Arbejdsgang for Tidlig opsporing

I dette kapitel beskrives:

- Sundhedsstyrelsens anbefaling af arbejdsgangen omkring Tidlig opsporing
- Erfaringer fra Sønderborg og Frederiksberg kommuner med Sundhedsstyrelsens anbefaling

Sundhedsstyrelsens anbefaling af arbejdsgangen omkring Tidlig opsporing tager udgangspunkt i medarbejdere i hjemmeplejen og på plejecentre, der har mulighed for at benytte et af de to redskaber, Ændringsskemaet eller Hjulet (se næste afsnit), til den daglige observation af borgeren². Formålet med begge redskaber er det samme, og det er op til de enkelte kommuner, hvilket redskab de foretrækker. Begge redskaber indeholder nogle områder, som

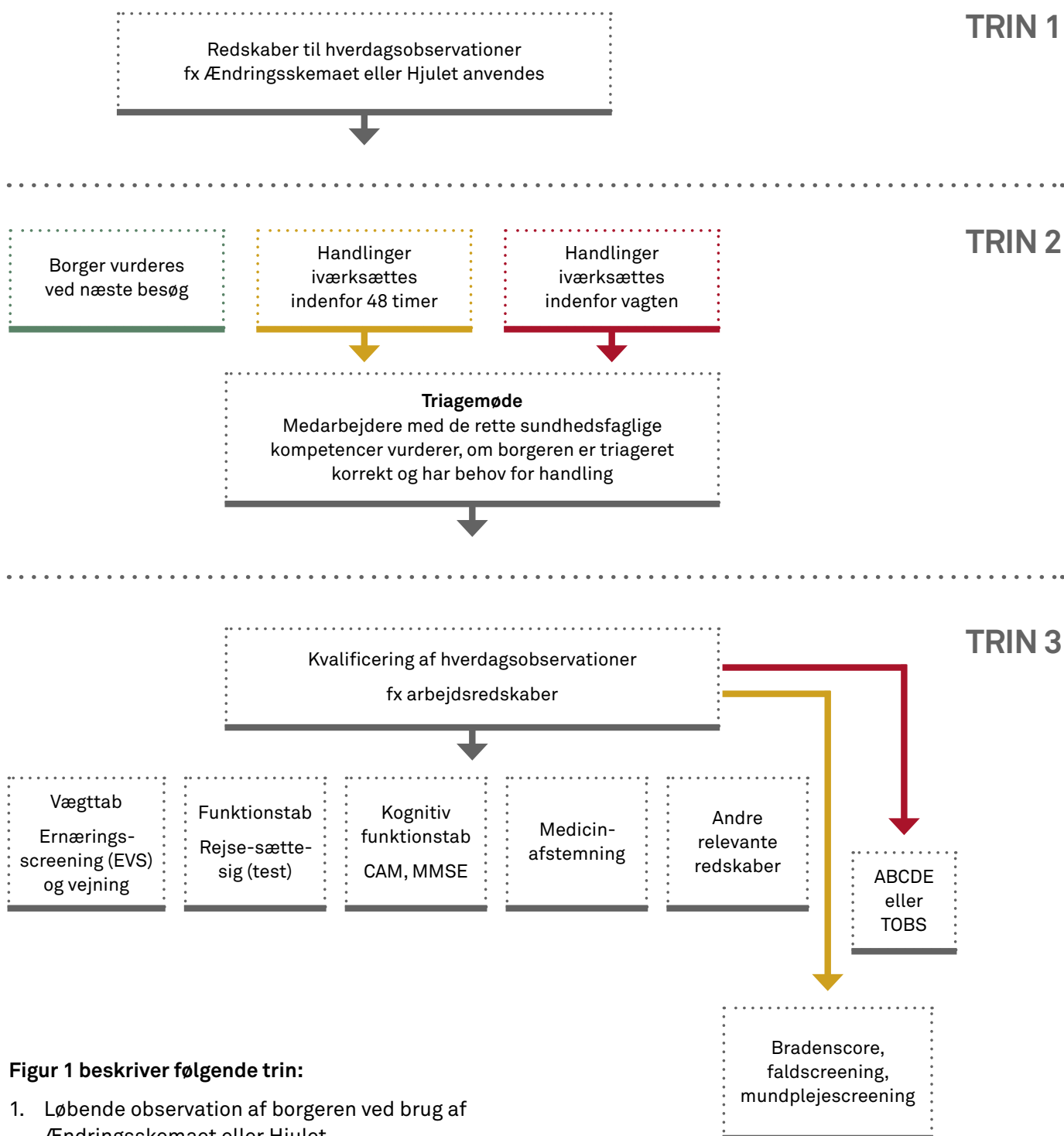
er relevante i forhold til en vurdering af borgerens tilstand, fx hvordan borgeren har det psykisk og socialt, hvordan hjemmet ser ud, hvordan borgerens hverdagsaktiviteter ser ud m.m. Begge redskaber sammenligner borgerens habitustilstand med den tilstand, borgeren befinder sig i ved den daglige observation. Efterfølgende anvendes medarbejdernes observationer af borgeren til en vurdering (triage), der giver mulighed for at prioritere og igangsætte rettidige indsatser hos relevante borgere for at undgå yderligere svækkelse af helbredstilstanden eller tab af funktionsevne. Endelig indeholder Sundhedsstyrelsens anbefaling en beskrivelse af, hvordan hverdagsobservationerne kan kvalificeres ved hjælp af relevante redskaber.

Arbejdsgangen for Tidlig opsporing illustreres i figur 1.

1 Vi bruger 'Tidlig opsporing' som forkortelse for Tidlig opsporing af forringet helbredstilstand og nedsat funktionsevne hos ældre mennesker.

2 Borgere, der bor i eget hjem, observeres på de dage, de modtager hjælp.

I sikre hænder



Figur 1 beskriver følgende trin:

1. Løbende observation af borgeren ved brug af Ændringsskemaet eller Hjulet
2. Vurdering af observation: Triage og triagemøde³
3. Kvalificering af hverdagsobservationer ved anvendelse af relevante redskaber

Fig 1. Sønderborgs arbejdsgang omkring Tidlig opsporing, som indeholder nogle mindre tilpasninger i forhold til Sundhedsstyrelsens arbejdsgang (se under 'Erfaringer fra kommunerne' i dette afsnit)

I sikre hænder



Social- og sundhedsassistent Mille Korsgaard Ziethen anvender Ændringskema og Triageskema i borgerens hjem

De enkelte trin bliver beskrevet mere udførligt nedenfor.

Trin 1: Løbende observation af borgeren ved brug af Ændringskemaet eller Hjulet

Borgere, der får visiteret en kommunal ydelse efter sundheds- eller serviceloven, får en vurdering af deres habitualtilstand. Ved hvert besøg tages udgangspunkt i denne vurdering. Eventuelle ændringer i borgerens habitualtilstand, som kan være forårsaget af en forværring af borgernes tilstand, kan opspores ved at anvende et af to redskaber til hverdagsobservationerne: Ændringskemaet eller Hjulet.

Redskaber til hverdagsobservationer
fx ændringskemaet eller hjulet anvendes



Borgere, der får en kommunal ydelse efter sundheds- eller serviceloven, får ved start en vurdering af deres habitualtilstand. Ved hvert besøg tages udgangspunkt i denne vurdering. Eventuelle ændringer i borgerens habitualtilstand, som kan være forårsaget af en forværring af borgernes tilstand, kan opspores ved at anvende et af to redskaber til hverdagsobservationerne: Ændringskemaet eller Hjulet (1).

I sikre hænder

Ændringsskemaet, som er udviklet af en række nordsjællandske kommuner omkring Nordsjælland Hospital, indeholder seks områder: Psykisk og socialt, Hjemmet, Hverdagsaktiviteter, Spise og drikke, Fysiske klager og Medicinindtag. Disse områder har en række underpunkter, der kan krydses af. På den måde registreres borgerens habitueltilstand. Derefter bruges skemaet til løbende vurdering af, om borgerens habitueltilstand har ændret sig.

Sæt kryds ved de svar, der passer bedst til den habituelle tilstand						
Navn		CPR-nummer				
Psykisk og socialt						
Humør		Glad/positiv		Svingende		Trist/negativ
Hukommelse		God		Svingende		Glemsom
Social aktivitet		Aktiv		Svingende		Passiv
Søvnproblemer		Sjældent		Svingende		Ofte
Hjemmet						
Hvordan ser hjemmet ud		Ryddeligt/rent		Visne blomster		Ophobet affald/lugt
				Snavs/rod		Gammelt mad
Behov for hjælp		Stabilt		Øgede hjælpemidler		Øget behov for hjælp
Hverdagsaktiviteter						
Borgerens initiativ		Meget		Lidt		Passiv
Graden af hygiejne		Velsoigneret		Pletter på tøjet		Usoigneret
Fysisk aktivitet		Meget aktiv		Aktiv		Passiv
Fald		Ingen		Et fald det sidste år		Flere fald det sidste år
Spise og drikke						
Appetit		Spiser vanlig mængde		Småt spisende		Appetitløshed/kvalme
Tørst		Fin væskeindtag		Drikker sparsomt		Skal nødes
Vægt		Holder vægten				Vægttab > 3 kg
Mundstatus		Ren og hel		Synlig plak/blødning		Tyggeproblemer
Fysiske klager						
Afføringsmønster		Normalt		Af og til forstoppelse		Klager
Vandladning		Normal		Hyppig vandladning		Koncentreret/ildelugtende
Vejrtrækning		Normal		Åndenød bevægelse		Åndenød i hvile
Hoste		Ingen		Ofte		Hoste med slim
Træthed		Sjældent		Sløvhed		Afkræftet/slap/mat
Smerter		Sjældent		Ofte		Kronisk
Svimmelhed		Sjældent		Ofte		Kronisk
Slimhinder		Normal		Svingende		Røde, blege, tørre
Hudfarver		Normal		Blussende/varm		Bleg/grå/kold
Hud		Normal		Hudturgor nedsat		Ødemer
Medicinindtag		Selvadministrerer		Skal mindes om		Skal hjælpes

Sign.:

Fig. 2 Sønderborgs 'Vurdering af borgerens habituelle tilstand' indeholder nogle mindre justeringer i forhold til Ændringsskemaet, som er udviklet af de nordsjællandske kommuner (se under 'Erfaringer fra kommunerne' i dette afsnit).

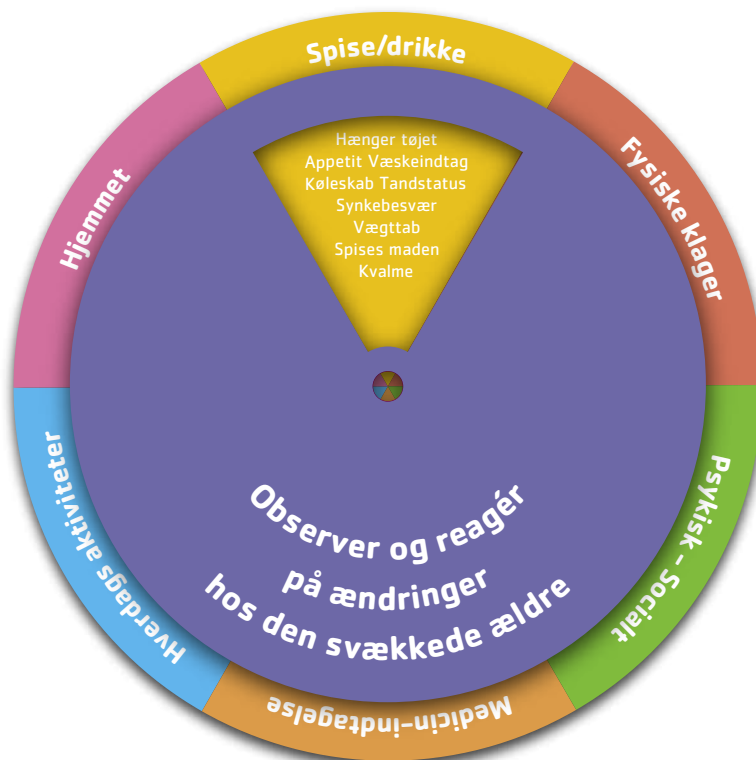
I sikre hænder

Hjulet er udviklet i Roskilde Kommune og indeholder seks fokusområder: Fysiske klager, Hjemmet, Psykisk-Socialt, Hverdagsaktiviteter, Medicinindtagelse, samt Spise/drikke med dertil hørende underpunkter.

Formålet med begge redskaber er:

- at observere/identificere ændringer i forhold til habitualltilstanden
- at sikre udførelse af de rigtige handlinger på baggrund af de identificerede/observerede ændringer.

Hvert af fokusområderne med de tilhørende underpunkter drøftes i videst muligt omfang med borgeren og eventuelle pårørende. Hvis dette ikke er muligt, drøftes observationerne med øvrige medarbejdere, der kender borgeren.



Figur 3 'Hjulet'

Erfaringer fra kommunerne

Erfaringerne fra de to kommuner er, at systematikken i at bruge de to redskaber har betydet, at der er kommet meget mere struktureret fokus på små ændringer i borgernes habitualltilstand.

.....

"Vi manglede en struktur på nogle af de observationer, som hjemmeplejen gjorde sig. De kunne fornemme eller mærke, at der var en forandring i hjemmet, men de kunne ikke altid sætte ord på. Vi manglede nogle skemaer, der kunne være med til at belyse, at her skete der et eller andet."

– Gitte Haase Jørgensen, hjemmesygeplejerske, Sønderborg Kommune

.....

.....

"Nogle gange er det også sådan, at hvis man kommer hos de samme mennesker hver dag og måske har gjort det i lang tid, så kan man godt stirre sig lidt blind på tingene. Når man så bruger Hjulet, så kan man lige tjekke op og være sikker på, at man har det hele med: Er der noget, der har forandret sig, som jeg måske ikke har været helt opmærksom på?"

– Louise Stavvad, social- og sundhedshjælper, Frederiksberg Kommune

.....

I sikre hænder

Selve processen med at blive enige om, hvordan man definerer, hvad en habitualtilstand er, som ændringsskemaet kræver, opleves som værdifuld i sig selv. At drøfte hvad det fx vil sige at være trist eller glad, bidrager til en fælles forståelse for vurdering af eventuelle ændringer i borgernes tilstand.

.....

”Vi har også skullet definere, hvordan man vurderer en habituel tilstand, og hvad det vil sige at være trist og glad. Så der har været mange drøftelser og mange små møder: Hvordan alle de små tegn kunne forebygge indlæggelser, og hvordan vi kunne opspore sygdom.”

– Gitte Haase Jørgensen, hjemmesygeplejerske, Sønderborg Kommune

.....

”Inden vi gik i gang med projektet om ‘Tidlig opsporing’, så tænkte jeg også, at det gjorde vi jo i forvejen. At vi da observerede vores borgere fuldt ud hver dag. Men det har bare givet en meget mere struktureret linje, at vi alle sammen kigger på det samme. Der er jo ikke forskel på, om det er en hjælper eller assistent, nu kigger vi alle på de samme punkter. Og vi ved alle sammen, hvordan vi skal reagere.”

– Mille Korsgaard Ziethen, social- og sundhedsassistent

.....

Den strukturerede tilgang i anvendelsen af redskaberne for vurdering af hverdagsobservationerne er ligeledes med til at øge kompetencerne for især social- og sundhedshjælpere.

.....

”Det kan måske have været lidt svært for hjælperne tidligere, om de nu turde sige noget, når der var en sygeplejerske. Men selvfølgelig gør man det, for det er jo hjælpernes observationer, der er mindst lige så vigtige som sygeplejerskernes og assistenternes. Så det gør, at alle kan være med og byde ind. Det styrker hjælperne.”

– Jeannette Flatau, teamleder, Frederiksberg Kommune

.....

I Sønderborg Kommune oplevede man ved afprøvnings af Ændringsskemaet, at der manglede underpunkter til to af de overskrifter, som kommunen har arbejdet med i I sikre hænder⁴. Derfor har man i Sønderborg Kommune tilføjet ‘Hud’ under ‘Fysiske klager’ (mhp. risiko for tryksår) og ‘Mundstatus’ under ‘Spise og drikke’ (mhp. risiko for tandkødsbetændelse), se figur 2.

Anvendelsen af redskaberne til hverdagsobservationer (Ændringsskemaet og Hjulet) har affødt værdifulde diskussioner omkring faglighed, og hvordan den faglighed kan bruges i praksis.

.....

”Men det har også krævet en anden tankegang, for hvad har visne blomster med sygepleje at gøre? Man skulle jo tænke lidt omvendt og sige, at det godt kan være et tegn på nogle ting, og hvordan kan vi så bruge det i sygeplejen? Og det har da lige krævet at tænke lidt nye og anderledes tanker.”

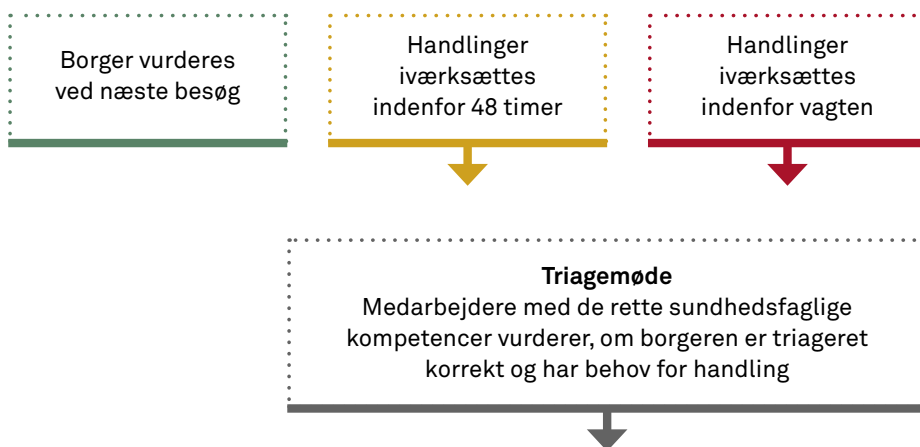
– Gitte Haase Jørgensen, hjemmesygeplejerske, Sønderborg Kommune

.....

⁴ I sikre hænder er en forbedringsindsats i samarbejde med 18 kommuner. Programmet er et samarbejde mellem Kommunernes Landsforening, Sundheds- og Ældreministeriet og Dansk Selskab for Patientsikkerhed.

I sikre hænder

Trin 2: Vurdering og observation: Triage og triagemøde



Selve vurderingen af borgernes ændringer i forhold til habitualtilstanden kaldes triagering og udløser en farve. Fig. 3 viser Sundhedsstyrelsens definitioner af grøn, gul og rød, hvor farverne udtrykker alvorlighedsgraden af tilstanden.

	Borgere, der er triageret grønne, vurderes at være i deres sædvanlige helbredstilstand, men kan godt have en kompleks helbredstilstand. Borger vurderes igen ved næste besøg.
	<p>Borgere, der er triageret gule, har vist tegn på svækkelse. Ved brug af Ændringskemaet triageres en borger oftest gul, når der er observeret én til tre ændringer i forhold til habitualtilstanden. Ved brug af Hjulet foretager social- og sundhedshjælperen eller social- og sundhedsassistenten en vurdering af graden af svækkelse.</p> <p>Når en borger triageres gul, bør der være dialog mellem social- og sundhedshjælper og social- og sundhedsassistenter eller eventuelt sygeplejersker. Sammen sparrer de om det observerede, og der udarbejdes og igangsættes handleanvisninger efter en individuel vurdering, men senest inden for 48 timer.</p>
	Borgere i den røde farvekategori er i risiko for en alvorlig helbredstilstand og/eller tab af funktionsevne med mange eller markante ændringer. Når en borger triageres rød, skal der være dialog mellem social- og sundhedshjælper og sygeplejersker eller eventuelt social- og sundhedsassistenter, som hurtigst muligt og senest inden for 24 timer udarbejder og igangsætter handleanvisninger.

Fig. 4. Sundhedsstyrelsens beskrivelse af triageringsfarverne grøn, gul og rød

Triagen foregår som udgangspunkt i borgernes hjem. De sundhedsprofessionelles observationer bliver efterfølgende drøftet ved et tværfagligt møde, både for at kvalificere selve vurderingen, men også for at udarbejde en plan for handling og opfølgning. Da disse møder tager udgangspunkt i triagen, kaldes de for triagemøder. Ved disse møder deltager typisk social- og sundhedshjælper, social- og sundhedsassistenter, sygeplejersker og eventuelt terapeuter. Møderne varer oftest 15-30 minutter, afhængig af størrelsen

af gruppen af borgere, der indgår, og afholdes typisk flere gange om ugen.

Triagemøder foregår ved en eller flere tavler, Frederiksberg og Sønderborg kommuner bruger whiteboards og elektroniske tavler, ligesom flere andre kommuner. Nogle kommuner arbejder kun med elektroniske tavler. Af tavlerne fremgår, hvilke borgere der er triageret grønne, gule eller røde.

I sikre hænder



Triagemøde i Frederiksberg Kommune

Erfaringer fra kommunerne med struktur af triagemøder

Erfaringerne fra Sønderborg og Frederiksberg kommuner viser, at det er afgørende for succesfulde triagemøder, at de forskellige faggrupper er repræsenteret. Det er den tværfaglige tilgang, der sikrer, at observationerne bliver kvalificerede og at der reageres med de rigtige indsatser.

.....

”Det overordnede formål med tavlemødet er at samle alle de data, som hjemmeplejen har med ude fra deres besøg hos borgeren. Det vil fx sige alle de små forandringer i den habituelle tilstand ved borgeren, som de måske har set. Så kommer borgeren på tavlen, og hver byder ind med det, de kan. Som sygeplejerske sidder jeg altid med computeren og ser på medicinlister og tidligere korrespondancer i systemet. Assistenten kan komme på banen i forhold til medicindispensering, og hjælperen kan fortælle om, hvordan dagligdagen har fungeret derude. Så man får den tværfaglige drøftelse omkring borgeren, og hvordan vi kan løfte opgaven sammen, så vi får lavet en handleplan. Ud fra handleplanen finder vi så ud af, hvem der gør hvad.”

– Gitte Haase Jørgensen, hjemmesygeplejerske, Sønderborg Kommune

.....

Triagemøderne spiller en vigtig rolle i Tidlig opsporing, erfarer de to kommuner. De bruges til verificering af borgernes aktuelle triagering, men også til at fordele ansvar for at iværksætte indsatser og opfølgning. Det er meget centralt at have en fast struktur og organisering af, hvordan triagemøderne afholdes med hyppighed, varighed, deltagere, roller, dagsorden mv. Det kan være lederen, der er tavlemødeleder, men det behøver det ikke at være.

.....

”Det kræver helt klart, at vi har en, der er mødeleder. En, der har en struktur, og sørger for, at der er en vis organisering af et møde. Mødelederen skal være opmærksom på, at man får lavet handlingsplanen. At alle går derfra og ved, hvad de skal nu, og hvad deres rolle er i forhold til borgeren. Så skal tavlerne selvfølgelig revideres, så de er ajourførte efter mødet, og så vi har fået drøftet alle de ting, der har været.”

– Gitte Haase Jørgensen, hjemmesygeplejerske, Sønderborg Kommune

.....

Struktur for triagemøder

Mødeleder: Daglig leder af hjemmeplejen eller udpeget person

Til stede: Alle relevante faggrupper inkl. terapeuter

Dokumentation: Hver faggruppe har ansvar for at dokumentere i omsorgssystemet

Drejebog for et triagemøde:

- Gennemgang af borgere, som er triageret røde eller gule, og de borgere, som er 'tilbagetriageret' fra rød til gul eller fra gul til grøn inden for den seneste uge.
- For hver borger fremlægger mødelederen de observationer, der er registreret.
- De øvrige mødedeltagere supplerer med relevant viden.
- Det er mødeleders ansvar at facilitere faglig sparring om hver borger, herunder at afdække, om der vurderes et behov for yderligere udredning af borgeren.
- Afslutningsvist foretager mødedeltagerne en tværfaglig vurdering af, om borgeren er tildelt den rette triagefarve.

For hver borger, der bliver gennemgået, laves aftaler i forhold til indsats, opfølgning og dokumentation:

- Hvilke ændringer er der i borgerens helbredstilstand?
- Skal der ændres i nuværende indsatser?
- Hvem planlægger indsatser?
- Hvem iværksætter indsatser?
- Hvem dokumenterer ændringerne?
- Hvem følger op på indsatser?
- Hvem afslutter indsatser?
- Hvem kontakter almen praktiserende læge, visitator mv.?

Figur 5. Eksempel på mødestruktur og drejebog for triagemøder i hjemmeplejen i Sønderborg Kommune

Erfaringer fra kommunerne med triagefarver

Sundhedsstyrelsen anbefaler, at der ved en rød triagefarve reageres inden for 24 timer (se figur 4). Efter afprøvning af Ændringsskemaet vurderede man i Sønderborg Kommune, at Sundhedsstyrelsens anbefaling om at reagere inden for 24 timer er for lang en frist. Med henblik på borgerens sikkerhed besluttede kommunen derfor, at der ved en rød triagefarve skal handles inden for vagten.

I Frederiksberg Kommune, som har afprøvet Hjulet, har man ligeledes skærpet kravene. Hvor Sund-

hedsstyrelsens kriterier for den røde triagefarve er, at der skal være 'mange eller markante ændringer' (se figur 4), vurderer kommunen, at én afvigelse fra habitualtilstanden også kan udløse en rød farve.

Erfaringer fra begge kommuner viser ligeledes, at det er vigtigt at have nogle faste kriterier for en 'tilbagetriagering' ændring af farven, når borgerens tilstand har forbedret sig, fx fra rød til gul eller fra gul til grøn. Fx har man i Sønderborg Kommune bestemt, at en tilbageændring i farven kun må foregå ved selve triagemødet, hvor de forskellige faggrupper er repræsenteret, for at kvalitetssikre denne beslutning.



Triagemøde, Sønderborg kommune

Erfaringer fra kommunerne med triagemøder og kompetenceudvikling

Erfaringen fra begge kommuner er, at de strukturerede triagemøder bidrager til at udvikle medarbejdernes faglige kompetencer. Det skyldes det tættere samarbejde mellem faggrupperne og den langt mere systematiske anvendelse af et fælles fagligt sprog.

.....

”Der er mere fokus på nogle specifikke ting. Det bliver mere målrettet. Tidligere kunne det være, at der kom en hjælper og sagde, at der er SÅ meget galt ude hos Fru Jensen. Men i og med, at du har Hjulet, du har din livline, så kan du sige konkret: Der er dét her galt, og der er dét her galt, så jeg har brug for en sygeplejerske eller assistent til at hjælpe med dét her.”

– Jeannette Flatau, teamleder, Frederiksberg Kommune

.....

Hvis triagemøderne ikke foregår hver dag, er det vigtigt at sikre, at observationerne hos borgere kvalificeres mellem triagemøderne. I Sønderborg Kommune afholdes triagemøderne tre gange om ugen (mandag, onsdag, fredag). Hvis en borger triageres rød, og der ikke afholdes triagemøde inden for vagen, har man valgt, at der ringes til en sygeplejerske for at kvalificere triageringen.

I Frederiksberg Kommune afholdes triagemøder på daglig basis i hverdagen. Hvis en borger triageres gul

eller rød, og vurderingen er, at der går for lang tid til det næste triagemøde (fx i weekenden), er det her også aftalen, at der ringes til en sygeplejerske.

Det er vigtigt at tænke på, hvilke borgere der skal gennemgås på triagemøderne⁵. Formålet med triage er at forebygge, at borgerens helbredstilstand eller funktionsniveau forværres. Dette betyder, at triage er relevant hver eneste gang for alle borgere, der modtager en kommunalydelse, også borgere der ved seneste triage var grønne. For at sikre dette fokus drøftes ved hvert triagemøde i Frederiksberg Kommune et antal ’grønne’ borgere mere detaljeret. Formålet er at være opmærksom på de mindste ændringer, som Ændringsskemaet eller Hjulet måske ikke har fanget endnu. Derudover viser erfaringer i Frederiksberg Kommune, at triagemøder og gennemgang af enkelte borgere er med til at fremme fagligheden, et fælles sprog og kompetencerne hos personalet i at tænke forebyggende, hvilket kommer alle borgere til gode.

Erfaringer fra begge kommuner viser, at det er vigtigt, at tavlemøderne har klar struktur og indhold. Det bidrager til, at alle deltagere til tavlemødet ved, hvad der er relevant at drøfte og hvornår. At arbejde med en standardiseret dagsorden eller drejebog minimerer risikoen for forglemmelse og gør det nemmere at oplære nye mødeledere, hvilket gør afholdelse af tavlemøder mindre sårbar for påvirkning ved sygdom m.m.

Til at koble hverdagsobservationerne til en triagefarve har man i Sønderborg Kommune udarbejdet et skema, hvor de vigtigste observationer automatisk bliver omsat til en grøn, gul eller rød triagefarve, se figur 6.

I sikre hænder

Triager – Observér og reager														
Navn	CPR-nummer													
Dagligt	Dato	Dato	Dato	Dato	Dato	Dato	Dato	Dato	Dato	Dato	Dato	Dato	Dato	Dato
Habituel tilstand som vanligt														
Funktionsniveau og vægt stabil														
En eller to ændringer i habituel tilstand														
Har forstoppelse														
Drikker eller spiser mindre end normalt														
Bevæger sig mindre end vanligt														
Har nyopstået trykspor														
Synlig plak, tandkødsblødning eller svamp														
Fald. Er screenet til ikke at være i risiko														
Har mere end to ændringer i habituel tilstand														
Er indlæggelsestruet														
Sympt. på dehydrering: Konc. urin, nedsat hudturgor, svimmelhed, tørre slimhinder, sløvhed														
Er mere påvirket af kendte symptomer														
Borger har indtaget forkert medicin														
Akut kvalme, opkast, feber, svimmelhed ell. smerter														
Er faldet – nyopstået fald														
Er nyudskrevet fra sygehuset/ aflastning														
Har nyopstået tryksår														
Borger taber i vægt utilsigtet > 3 kg/ akut ødemer														
Sympt. på blærebetændelse: Hyppig vandladning, grumset og ilde lugtende urin, evt. feber, blod i urin eller forvirrethed.														
Sympt. på lungebetændelse: Hoste evt. med slim, åndedrætsbesvær, ondt i brystet, feber, evt. blålige negle og læber.														
Initialer:														

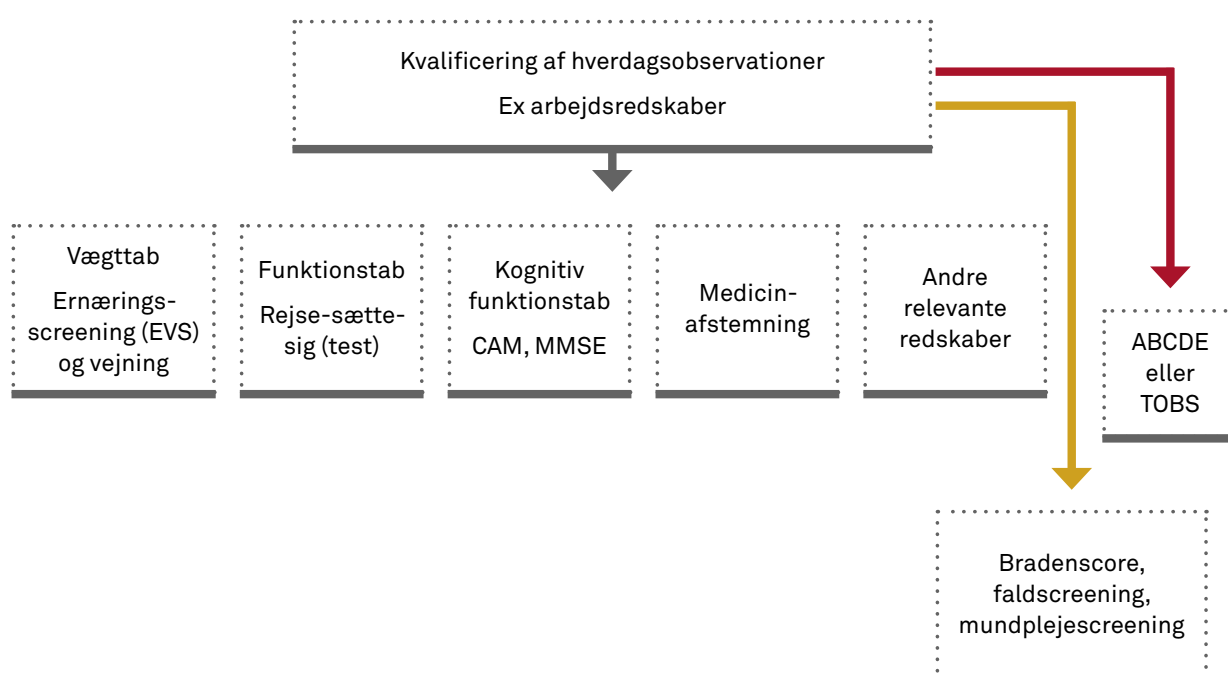
Fig. 6 Triageskema fra Sønderborg Kommune

I sikre hænder

Trin 3: Kvalificering af hverdagsobservationer ved anvendelse af relevante redskaber og handlingsplaner

For at reagere korrekt på disse observationer og tildelte triagefarver har Sønderborg Kommune udviklet et flowdiagram, der viser, hvordan der skal reageres på de enkelte observationer, se trin 3.

Trin 3 handler om kvalificering af hverdagsobservationerne og iværksættelse af handlingsplaner.

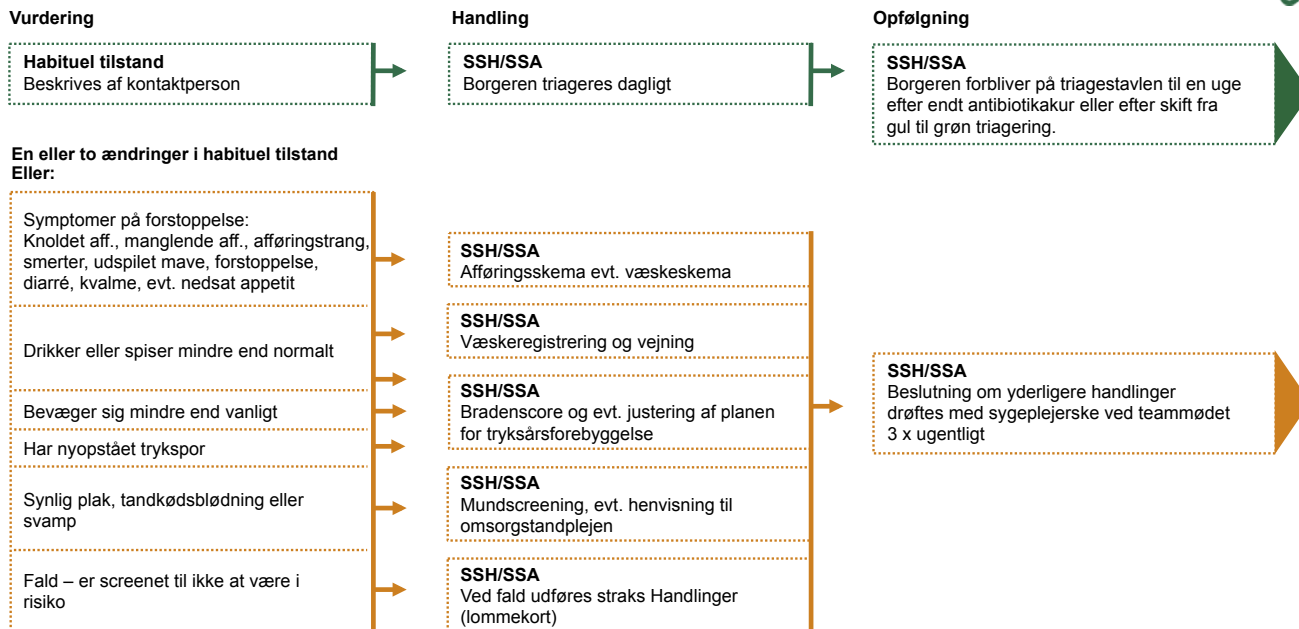


I dette tredje trin anvendes de redskaber, der benyttes til kvalificering af hverdagsobservationer. Redskaberne kan benyttes forud for triagemøder eller efter triagemøder i forbindelse med videre udredning. Det drejer sig bl.a. om følgende redskaber: - (Rejse-Sætte-Sig-testen), Tidlig Opsporing af Begyndende Sygdom (TOBS, dvs. måling af vitalværdier), Ernæringsvurderingsskemaet (EVS), faldscreening, Mini Mental State Examination (MMSE, en test for kognitiv funktion), ensomhed, Visual Analogue Scale (VAS, en skala til vurdering af smerte) m.m. (1). Sønderborg Kommune har udviklet flowdiagrammer, der viser, hvilke ændringer i habitualtilstanden der fører

til hvilke handlinger, og hvilken faggruppe der skal udføre handlingerne. Fx fører et nyopstået tryksår til en gul triageringsfarve, og det er en social- og sundhedshjælper (SSH) eller social- og sundhedsassistent (SSA), der har opgaven med at udføre en ny Bradenscore og evt. at justere planen for tryksårforebyggelse (se figur 7). Hvis en borger er nyudskrevet fra hospitalet, triageres borgeren rød, og det er en sygeplejerske, der varetager medicinafstemning inden for 24 timer efter udskrivelse (se figur 8).

I sikre hænder

Tidlig opsporing



Figur 7. Flowdiagram fra Sønderborg Kommune for borgere, der triageres grønne og gule.

Tidlig opsporing

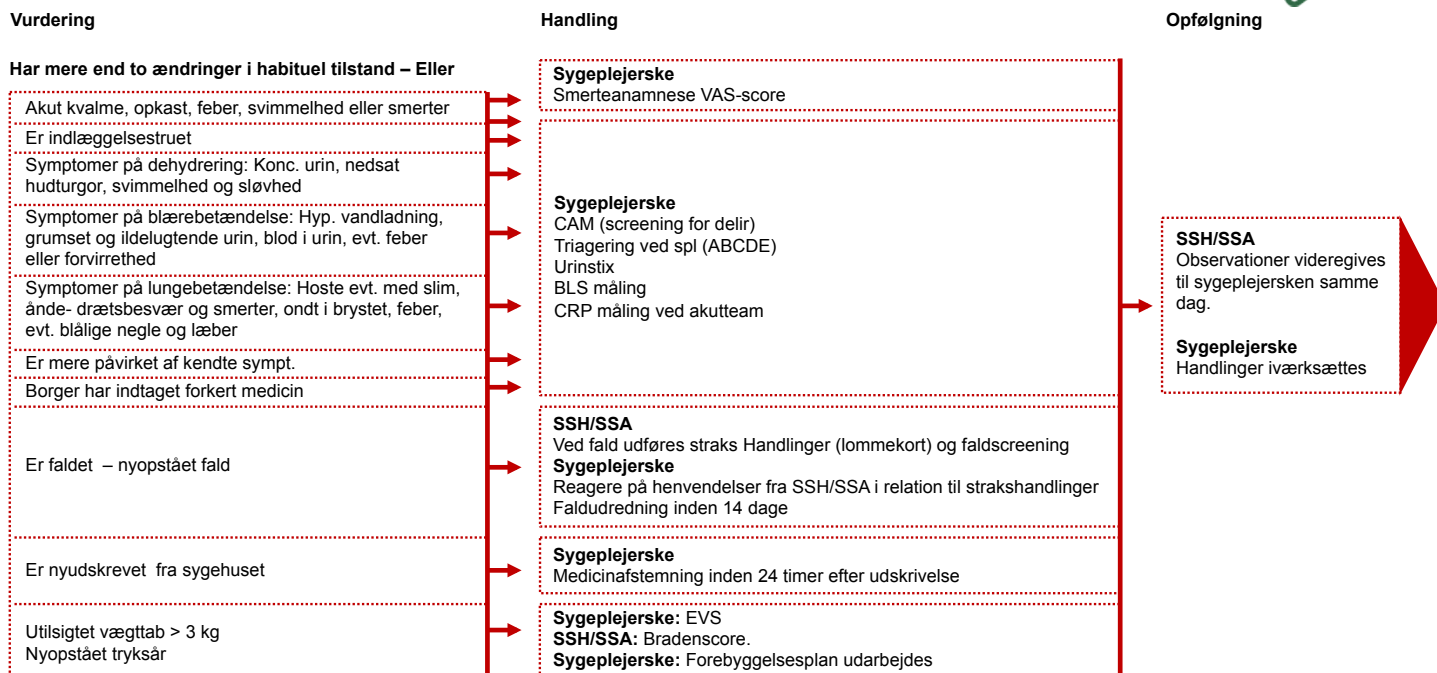


Fig. 8 Flowdiagram fra Sønderborg Kommune for borgere, der triageres røde.

I sikre hænder

Ved udarbejdelse og opfølgning på handlingsplanen spiller anvendelse af tavler en afgørende rolle (4).

.....

”Handlingsplanen er til for at få aftaler om, hvem der så gør hvad. Det er fint, at vi har drøftet det, men der skal også handling til, og vi sidder i mange forskellige fagområder, hvor vi måske tror, at andre gør det. Derfor er det rigtig vigtigt med en handlingsplan, og at den bliver noteret på tavlen, så vi kan følge op på den til næste tavlemøde. For det er jo ikke sikkert, at det er de samme personer, der sidder med der, men derfor skal vi jo stadigvæk følge op på handlingsplanen. Evalueringen er også vigtig: Lykkedes det, vi havde gang i, eller lykkedes det ikke, og skal vi starte op på en ny handlingsplan?”

– Gitte Haase Jørgensen, hjemmesygeplejerske, Sønderborg Kommune

.....

Hvordan ved vi, at en forandring er en forbedring?

For at kunne se forbedring og systematik i arbejdsgangene og resultater af arbejdet med Tidlig opsporing har man i Sønderborg Kommune siden 2017 arbejdet med at måle på, i hvilken grad de enkelte elementer i Tidlig opsporing opfyldes. Der samles data på, hvor mange borgere der er triageret, og hvor mange borgere der er triageret hhv. gul og rød, som har fået udarbejdet en handlingsplan inden for tidsrammen. Ved tavlemødet efterspørger lederen data, som er indsamlet af de medarbejdere, der har gennemført triage hos borgerne.

I Sønderborg Kommune har man udarbejdet et

Teammøde onsdag

<u>6</u> Antal borgere triageret røde med en plan	Køreruter 1-12: Hvor mange er triageret?
<u>6</u> Antal borgere triageret røde	
<u>8</u> Antal borgere triageret gule med en plan	
<u>10</u> Antal borgere triageret gule	

4	6	5	4
4	7	7	5
6	3	2	6
6	3	2	7
8	9	4	4
8	9	4	4

Fig. 9 Et eksempel på et dataindsamlingsark mhp. registrering af, hvor mange borgere der er triageret på de enkelte køreruter, og hvor mange af de borgere, som er triageret gule og røde, der har fået udarbejdet en handlingsplan.

dataark, hvor man nemt kan skrive data ind under tavlemødet. Tabellen består af en oversigt af 12 køreruter, hvor der for hver enkelt rute noteres, hvor mange borgere der er blevet triageret (over stregen) ud af det totale antal borgere, der burde triageres (under stregen). Derudover rapporteres til venstre, hvor mange borgere der er blevet triageret røde og gule, og hvor mange af disse borgere der har en handlingsplan. Data anvendes til at vurdere, om borgere, der skal triageres, er blevet triageret og om de gule og røde borgere har fået udarbejdet en handlingsplan.

.....

”Nu går vi ikke fra tavlemøder, før alle har fået en handleplan, og data viser, at vi med det systematiske arbejde og drøftelserne på tavlemøderne får lagt en handleplan for alle borgere. Det er vigtigt for os at blive ved med at holde fokus og fortsat indsamle data, så vi fastholder det.”

– Lone Helene Kelm, daglig leder, Sønderborg Kommune

.....

I Sønderborg Kommune præsenteres data i seriediagrammer, hvor man kan følge udviklingen over tid. Der er både fokus på arbejdsgange og resultater.

.....

”Data på procesindikatorerne giver et godt indblik i, hvor gode vi er til triage og udarbejdelse af handlingsplaner, mens data på resultatsindikatoren beskriver målet for at arbejde med Tidlig opsporing, nemlig at forebygge indlæggelse.”

– Hanne Miang, projektleder, Sønderborg Kommune

.....

I sikre hænder

I Sønderborg Kommune har man arbejdet med Tidlig opsporing i cirka et år. Målet er, at 95 % af borgerne triageres efter planen, og at 95 % har fået udarbejdet en handlingsplan rettidigt: For borgere triageret gule er det 48 timer, og for borgere triageret røde er det inden for vagten. Alle tre procesindikatorer viser en målopfyldelse (tæt) på 100 %, se figur 10, 11 og 12.

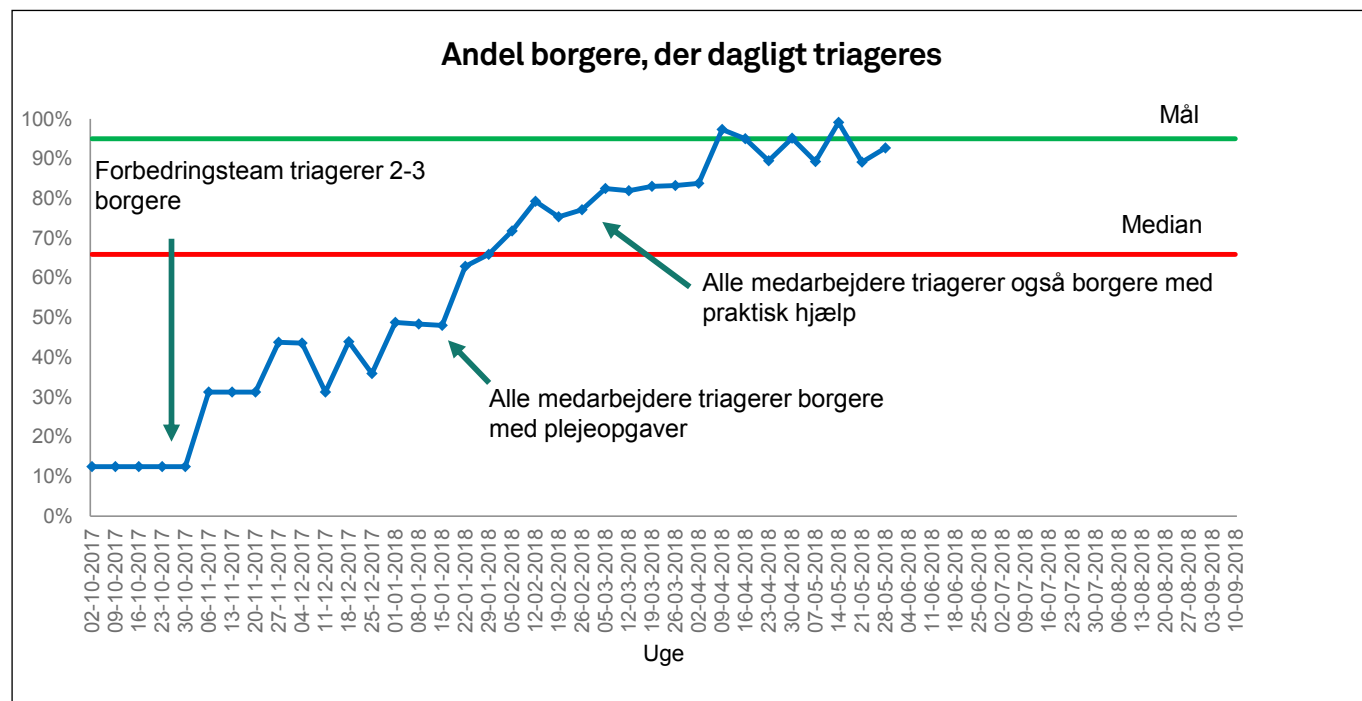
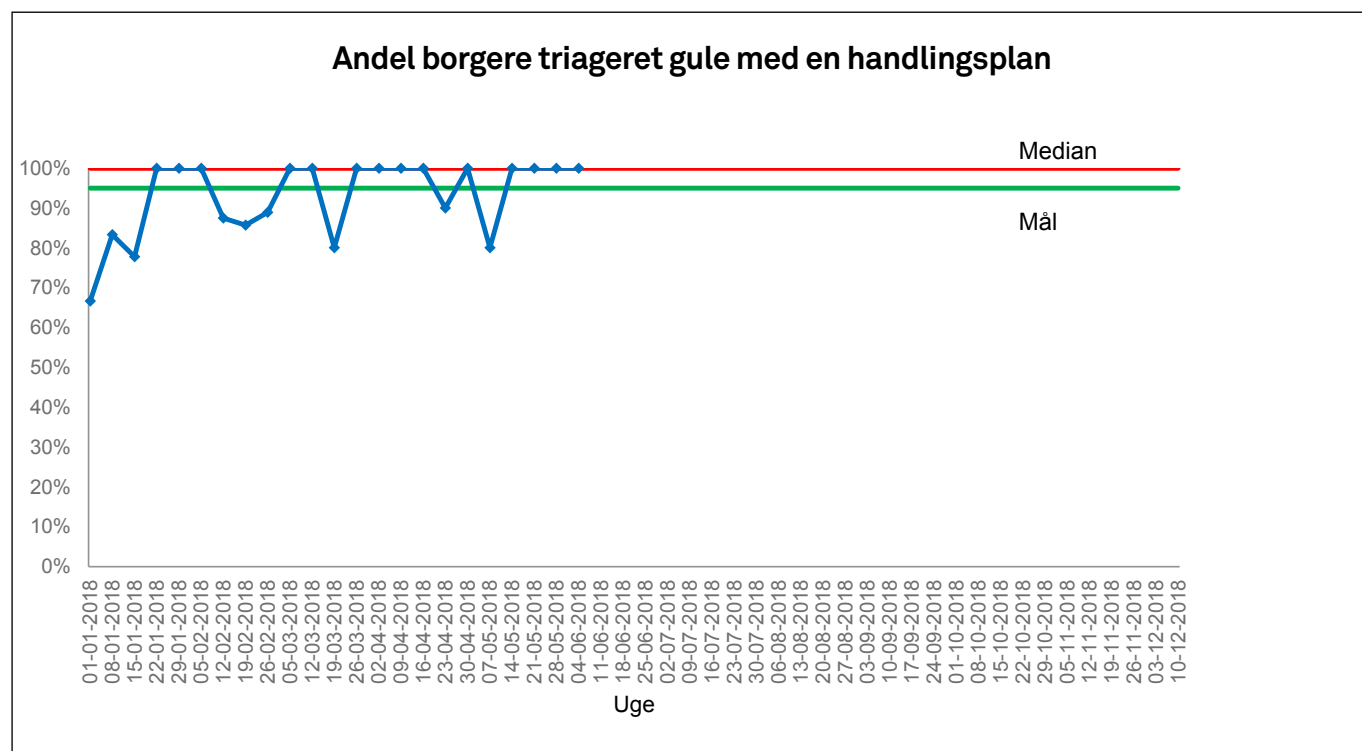


Fig. 10 Seriediagram med andel borgere, der dagligt triageres, inkl. annotationer med de implementerede tiltag



I sikre hænder

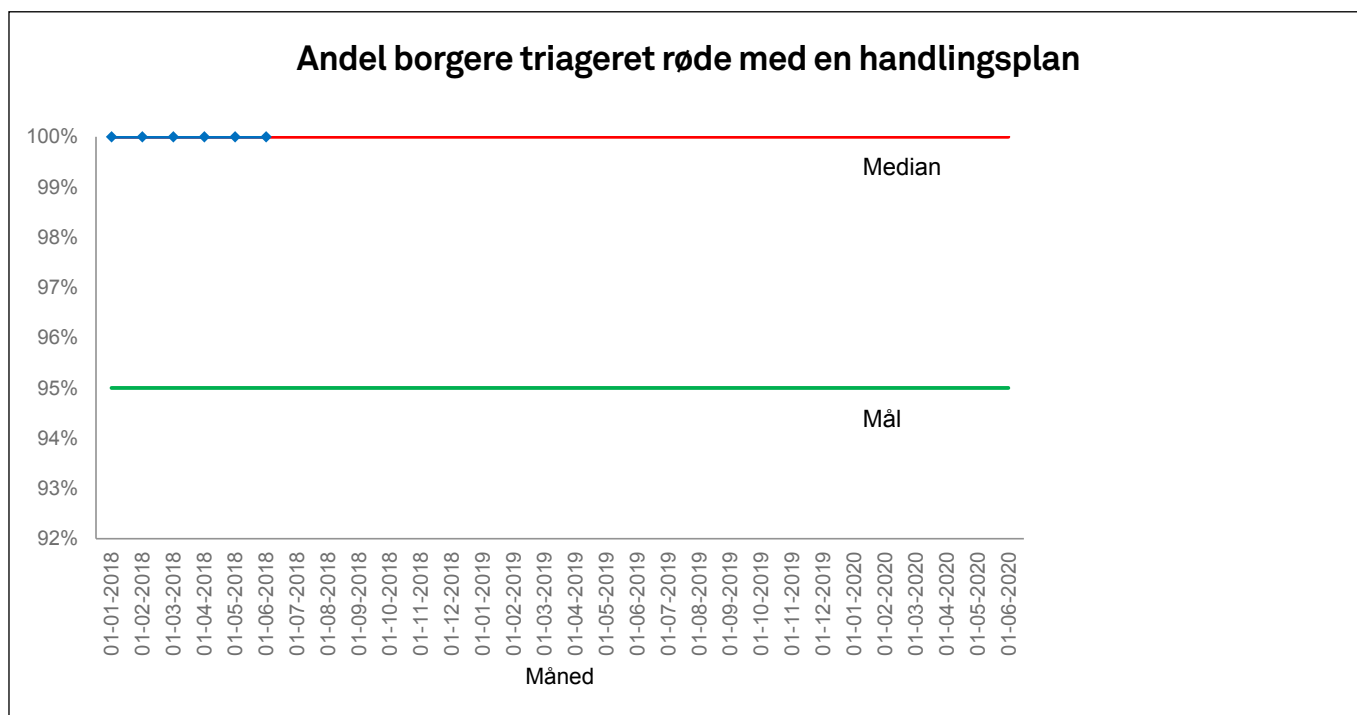


Fig. 12 Seriediagram med andelen af borgere der er triageret røde og har fået udarbejdet en handlingsplan inden for vagten

Målet med Tidlig opsporing er at reducere forebyggelige indlæggelser (se fig. 13 for antallet af dage mellem forebyggelige indlæggelser).

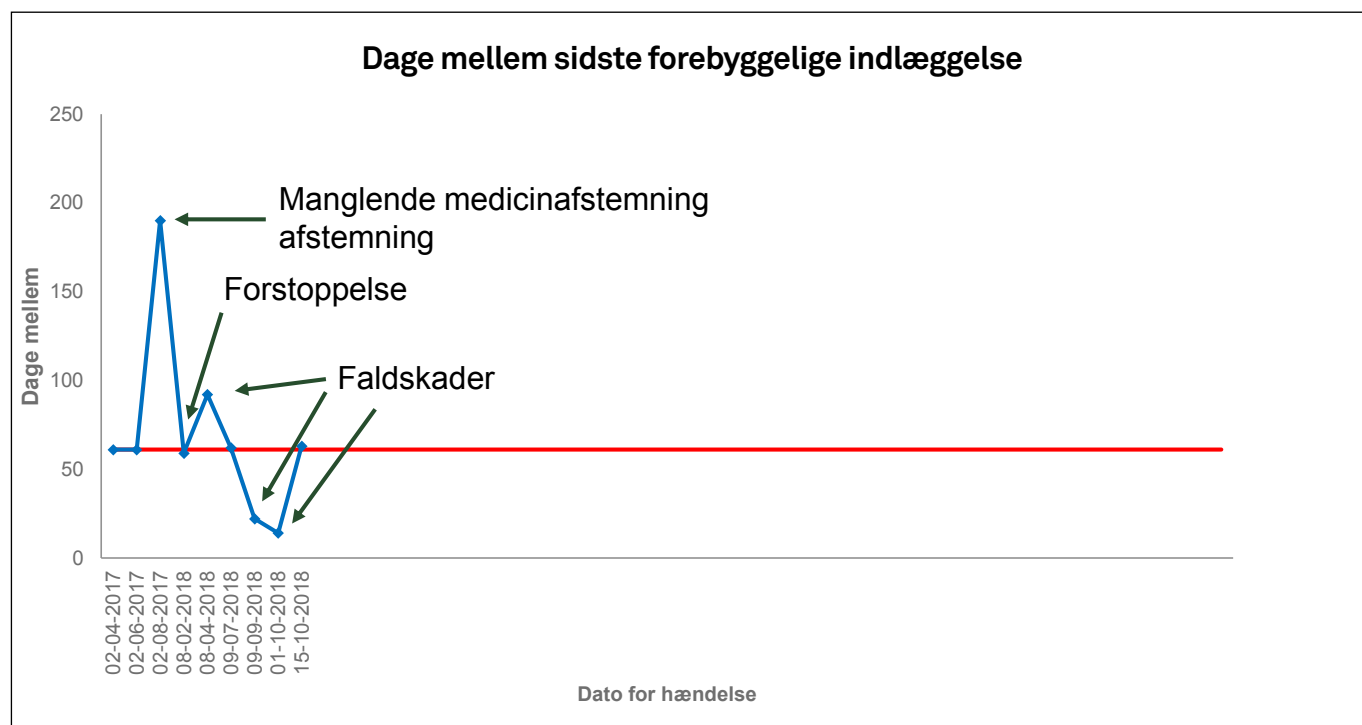


Fig. 13 Seriediagram med dage mellem forebyggelige indlæggelser, inkl. annotationer med årsager til de forebyggelige indlæggelser

I sikre hænder

Med udgangspunkt i erfaringerne fra Sønderborg og Frederiksberg kommuner foreslår Dansk Selskab for Patientsikkerhed følgende anbefalinger for kommuner, der vil arbejde med at implementere Tidlig opsporing.

Anbefalinger med henblik på Tidlig opsporing

- At der i kommunen anvendes standardiserede redskaber.
- At udvikle en lokal model for triage, som bygger på eksisterende arbejdsgange.
- At afprøve triage i lille skala fx i et lokalområde, inden der spredes til hele kommunen.
- At triagemøder afholdes med fast interval mindst 3 gange om ugen.
- At anvende en generisk drejebog til triagemøder.
- At anvende en systematisk metode til forbedringsarbejde.
- At følge forbedringer over tid med data for at sikre, at borgerne modtager den tiltænkte observation og pleje.

Litteratur

- 1) 'Tidlig opsporing af sygdomstegn hos ældre medicinske patienter: Værktøjer til hverdagsobservationer.' Sundhedsstyrelsen, 2013.
- 2) 'Tidlig opsporing af forringet helbredstilstand og nedsat funktionsevne hos ældre mennesker. Anbefalinger til arbejdsgange og anvendelse af redskaber.' Sundhedsstyrelsen, 2017.
- 3) 'Evaluering af digitalt understøttet Tidlig opsporing'. Gentofte, Greve, Silkeborg, Slagelse & Aalborg Kommuner. Spitze & Co, 2017.
- 4) 'Når patientsikkerhed bliver synlig. Et inspirationskatalog om tavler og tavlemøder i forbedringsarbejdet i I sikre hænder.' Dansk Selskab for Patientsikkerhed, 2017